II. ULUSLARARASI DİNİ ARAŞTIRMALAR VE KÜRESEL BARIŞ SEMPOZYUMU

"SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ BARIŞIN TESİSİNDEKİ ROLÜ"

Cilt II

19 - 20 - 21 MAYIS 2016
HOLLYWOOD HOTEL - SARAJEVO

İSLAM, KARDEŞLİK VE BARIŞ

DOÇ. DR. HAMDİ GÜNDOĞAR

Adıyaman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

hamdigundogar@hotmail.com

Islam, Brotherhood and Peace

İslam's approach to peace put forward in the Qur'an and Sunnah of Prophet. İslam, blesses human being's right of life and wish to respected this right. To live with the people's free will and put into practice their belief is barely possible in the environmet of serenity and peace. To ensure this environment, in the Qur'an and Sunnah made important warnings and advices. Qur'an, qualify believers as brother each of either and remarks to respect to rights of brotherhood. Prophet Muhammad says so: "what yo don't want to done you, don't make to other one". The goal of this declaration is human being's live their life in the environment of serenity and peace.

Key Words: Islam, Qur'an, Sunnah, Brotherhood, Peace.

Giriş:

İslam dini hem adı hem de tabiatı itibariyle insanlar arasında barış, huzur ve sevgiyi önceleyen bir yapıya sahiptir. İslam hem Müslümanların hem de bütün insanlığın maddi ve manevi huzuru ve güvenlerini sağlamayı temel gaye edinmiştir. İslam, insanların yaratılışına uygun bir şekilde gerek bireysel gerekse toplumsal olarak iyi olanı yapmasını ister.

Bütün insanların bu dünya yaşamını güven içinde yaşamaları onların tabii hakkıdır. Bu hakkın elde edilmesi ancak huzurun olduğu ortamda mümkündür. Bu sebeple İslam, huzuru, güveni ve barışı sağlayan unsurları emretmiş, toplum huzurunu bozan fiilleri de yasaklamıştır. Kur'an'da ve sünnette, hayırlı ve yararlı olan, insanları birbirlerine yaklaştıran, aralarındaki ilişki ve diyalogu olumlu etkileyen davranış biçimleri övülmüş ve emredilmiştir. Bireyler arasındaki ilişki ve diyalogu bozan, fitne ve fesada sürükleyen fiiller de yasaklamış, onlardan kaçınılmasını emredilmiştir. Temeli barış, sevgi ve merhamete dayanan İslam dini, genel manada kardeşliği ve beraberliği emrederken, her ne sebeple olursa olsun, aşırılığı, fenalığı ve zulmü hoş görmemiş, şiddeti ve terörü yasaklamıştır.[1]

A- İslam'da Kardeşlik ve Barışı Sağlayan Faktörler

[1] Özarslan, Selim, *Günümüz İnanç Problemleri*, Ankara, 2012, s. 103.

1- Yaratılış Gayesine Uygun Hareket Edilmesi

Üstün nimetlerle donatılan insandan istenilen; yaratılış gayesine uygun olarak hareket etmesidir. Müslüman, öncelikle kendisiyle barışıktır, ailesiyle barışıktır. Bunun yanında içinde yaşadığı toplumla ve bütün insanlıkla barışıktır.[2] Müslüman, insanları bir rakip değil, yeryüzü nimetlerinden beraberce yararlanacak kişi olarak görür.

İnsan fıtrat olarak iyi, güzel ve ahlaki bir yapıdadır. İnsanda asıl olan iyi ve ahlaki olandır. Kötü fiil ve davranış insanda arızidir, yapaydır, sonradandır.

İslam, insana fıtratını hatırlatarak, bu fıtratın gereği olan iyi ve ahlaki olanı, yararlı olanı yapmasını söyler.

2- İnsan-Allah İlişkisinin Diğer Varlıklarla Olan İlişkilerin Niteliğini Belirlemesi

İslam'a göre insanın Allah ile olan ilişkisi, insan ve eşya ile ilişkisinin niteliğini belirleyen temel faktördür. Allah sevgisi ve korkusu ile yaşayan Müslüman birey fiil ve davranışlarını O'nun rızasını elde etmek amacıyla gerçekleştirir. Böylece o, insanlığı sevgiyle kucaklar. Bu anlayışı, Yunus Emre öz ifadesiyle, "Yaratılanı hoş gördük yaratandan ötürü" şeklinde formüle etmiştir.[3]

İslam'da sevgi önemli bir prensip olarak ön plana çıkarılmıştır. Nitekim Allah'ın isimlerinden birisi "el-Vedûd'tur. Vedûd çok seven demektir. Kur'an'da şöyle geçer: *"Rabbinizden mağfiret dileyin! Sonra O'na tevbe ile yönelin! Şüphe yok ki benim Rabbim çok merhametlidir, (Rahimdir) kullarını çok sevendir. (Vedûd'dur)"*[4]

Kur'an ayetlerinde Allah'ın muhabbetinden söz edildiği gibi, kulların O'na muhabbeti de dile getirilmektedir.[5] Hz. Peygamber de imanın gerçekleşmesini sevgiye bağlamıştır. O, hadisinde şöyle diyor: "Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız..!"[6]

3- Allah'ın Emri Olarak Barışın Tesis Edilmesi

Allah Teâlâ Kur'an'da insanlardan bir barış ortamı oluşturmalarını ister. *"Allah barış yurduna çağırır ve kimi dilerse dosdoğru yola iletir..."*[7]

Başka bir ayet de bize şunu bildirir: *"Ey iman edenler, hepiniz topluca "barışa girin ve şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir*

[2] Bkz. Mülk, 67/12.
[3] Aydın, M. Şevki, Osmanoğlu, Cemil, *Kültürlerarası Din Eğitimi*, Ankara, 2015, s. 145.
[4] Hud, 11/90; Burûc, 85/14)
[5] Maide, 5/54.
[6] Müslim, İman, 93-94.
[7] Yunus,10/25

düşmandır."[8]

Barış yurduna davet, insanların iradelerini ve çabalarını barış ve huzur yönünde sarfetmelerine davettir. Allah'ın insanları barışa davet etmesi aynı zamanda bir farziyyet anlamı taşımaktadır.

Barışın ve huzurun önündeki en büyük engellerden birisi, şeytana uymaktır. Şeytana uymak, toplumda fitne ve fesada yol açar. Fitne ve fesat ise toplumun huzurunu bozar. Huzur olmayan yerde de barış ortamı ortadan kalkar.

4- Mü'minlerin Kardeş Kılınması ve Kardeşlik Hukukuna Riayet Edilmesi

İslam, mü'minleri dinde kardeş kılarak, onların birbirlerine sevgi ve saygı ile bağlanmalarını tavsiye etmiştir. *"Mü'minler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin; umulur ki esirgenirsiniz"*[9] ayetinde bildirildiği üzere Allah Teâlâ mü'minlerin dinde kardeş olarak barış içinde yaşamalarını belirtmiştir.

Mü'minlerin dinde kardeş kılınması, insani değerlerden sapmadan barış ve huzur içinde bir yaşamın temin edilmesi içindir. Kardeşlik ve barış birbirine en yakın iki olgudur. Kardeş olmak, sevgi ve fedakârlığa, diğerkâmlığa davettir. Kardeş olmak yardımlaşma ve paylaşmak demektir. Kardeş olmak barışa, huzura ve esenliğe gitmektir, sevgi ve muhabbetle kucaklaşmaktır.

Müminler mademki Allah'ın birbirine kardeş yaptığı kimselerdir, öyleyse birbirlerine kardeşin kardeşe yaklaşımı gibi yaklaşmalıdırlar. Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Zandan sakının! Çünkü zan, yalanın zirvesidir. Birbirinizin sözlerine kulak kabartmayın! Birbirinizin özel hayatını araştırmayın! Birbirinizle üstünlük yarışına girmeyin! Birbirinize haset etmeyin; kin beslemeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Ey Allah'ın kulları, kardeş olun!"[10] Diğer bir hadiste de Allah Resulü (sav) şöyle der: "Birbirinizi kıskanmayın, alışverişte birbirinizi aldatmayın, birbirinize düşmanlık beslemeyin, birbirinize sırt evirmeyin, birinin pazarlığı üzerine pazarlık yapmayın; ey Allah'ın kulları, kardeş olun! Müslüman Müslümanın kardeşidir; ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, onu küçük görmez."[11]

Hz. Peygamber'in bu hadis-i kardeşlik hukukunun en çok ihmal edilen maddelerine parmak basmaktadır. Böyle bir kardeşlik tesis edilince hadiste buyurulduğu üzere; "Müslüman Müslümana zulmetmez; onu düşmana teslim etmez. Kim bir Müslüman kardeşinin ihtiyacını giderirse, Allah da onun bir ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümanın sıkıntısını giderirse, Allah

[8] Bakara, 27/208.
[9] Hucurat, 49/10.
[10] Müslim, Birr, 28.
[11] Müslim, Birr, 32

da kıyamette onun bir sıkıntısını giderir. Kim de bir Müslümanın ayıbını örterse, Allah da kıyamette onun bir ayıbını örter." [12]

5- İnsanların Arasının Bulunması/Uzlaştırılması.

İnsanlar arasında çıkan anlaşmazlıkları gidermek amacıyla girişilecek arabuluculuk faaliyetleri, barışı sağlayan bir diğer tedbirdir. Şu ayet-i kerime bu görevi bütün Müslümanlara yüklemektedir: *"Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle çatışırsa aralarını bulun! Eğer biri ötekine karşı haddi aşarsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar haddi aşan tarafa karşı savaşın! Eğer dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve onlara hakkaniyetle davranın..."*[13]

Müslüman kişi etrafına duyarlı kişidir. İnsanların problemlerini çözmesinde olumlu katkıda bulunması sahip olduğu inancının bir gereğidir ve bireysel görevidir. İnsanlara yardımcı olmak, problemlerinde arabuluculuk yaparak uzlaştırmak, toplumsal huzur ve barışın sürdürülmesine önemli katkı sağlayacaktır.

6- Allah'ın Emri Olarak Adaletin ve İyiliğin Emredilmesi ve Kötülükten Nehyedilmesi

Allah'ın Müslümanlardan gerçekleştirmelerini istediği en önemli hususlardan birisi adalettir. Çünkü hakkı ve hakikati ayakta tutmanın yegâne güvencesi adalettir. Şu ayet bu gerçeği bütün açıklığıyla ifade eder: *"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."*[14]

Ayet-i kerime üç önemli mesaj vermektedir. Bunlar; adil olmak, adaletle şahitlik etmek ve bir topluma olan kinin adaletsizliğe sevk etmemesidir.

Adaletin ve hakkaniyetin olmadığı yerde huzur olmaz. Huzurun olmadığı yerde de barış olmaz. Adaletin yanında Müslümanlardan iyiliği emretmeleri ve kötülükten de kaçınmaları istenmiştir.

Kur'an-ı Kerim, Müslümanların hayırlı bir ümmet olduklarını belirterek, onların iyi şeyler yaptıklarını şöyle haber verir: *"Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a iman edersiniz..."*[15]

Kur'an Müslümanların hayırlı kişiler olduğunu bildirmesinin yanı sıra onlara neleri yapıp neleri yapmamasını da hatırlatarak huzurlu bir ortamın

[12] Buhari, Mezalim, 3.
[13] Hucurat, 49/9.
[14] Maide, 5/8.
[15] Ali-İmran, 3/110.

nasıl sağlanacağını da bildirir: *"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."*[16]

Kur'an'ın nitelediği Müslüman; adaleti ayakta tutan, iyi ve güzel olanı, hayırlı ve yararlı olanı yapan, kötüden, çirkinden uzak duran kişidir. İyi ve güzel şeyler yapan kişiler toplumun barış içerisinde yaşamalarına en büyük katkıyı yapanlardır.

7- İnsanlara Karşı Merhametli ve Yumuşak Davranılması

Kur'an Hz. Peygamber'in şahsında bütün Müslümanlara insanlara yumuşaklıkla ve merhametle davranmalarını ister. Allah Teâlâ, insanlara kaba kuvvet, şiddet, kin ve nefretle değil, uzlaşmayla ve şefkatle yaklaşmalarını emretmektedir. Allah Resulü (sav) de insanlara karşı zorlaştırıcı değil, kolaylaştırıcı bir uslûp takınmamızı, olumlu ve yararlı bir yaklaşım içinde olmamızı ister. Nitekim ayet-i kerimede Allah şöyle buyurur: *"Allah'ın sana bir lütfu olarak insanlara karşı yumuşak davrandın; eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar etrafından dağılıp giderlerdi..."*[17]

Hz. Muhammed (sav)'in hayatında ve sünnetinde uzlaşı kültürünü ve çatışmaları çözmeye yönelik yaklaşımları ve ilkeleri görmek mümkündür. Medine'de gerek Müslümanlar arasındaki anlaşmazlıklarda, gerekse Müslümanlarla vatandaşlık anlaşması bulunan diğer topluluklarla meydana gelen ihtilaflarda, Hz. Peygamber'e müracaat edildiğini görmekteyiz. Hz. Peygamber'in aralarında uzunca süredir çatışma ve anlaşmazlık bulunan Evs ve Hazreç kabilelerinin sorunlarını barışçıl yollarla çözüme kavuşturması örnek verilebilir. Kur'an, Arap toplumundaki köklü anlaşmazlık hadiselerini şöyle bildirir: *"...Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi uzlaştırmıştı ve O'nun nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız."*[18]

Mekke ve Medine'deki kabilelerin mizaç itibariyle katı ve kabile asabiyetine sahip kimseler olduğu bilinmektedir. En basit ve sudan sebeplerle dahi kılıçlar çekilip insanlar arasında uzun zaman süren kavgalar ve tartışmalar yaşanabilmiştir. Fakat bu insanlar Müslüman olduktan sonra kalpleri yumuşamış, Allah ve Resulüne olan bağlılıkları onları birbirine bağlamış ve uzlaştırmıştır. Bunda Hz. Peygamber'in adil, barışçı ve uzlaşmacı yaklaşımının büyük payı vardır.

Kur'an'a göre çatışma ve anlaşmazlıkları diyalog ve uzlaşı yoluyla çözme, tarafları barışa kavuşturma önemli bir ilkedir. Ancak bunun için arabuluculuk ve uzlaştırıcı niteliği güçlü kişilere ihtiyaç bulunmaktadır.

[16] Nahl, 16/90.
[17] Al-i İmran, 3/159.
[18] Al-i İmran, 3/103.

8- Müslümanın Empati Kurması

İslam, Müslümanlara özgeci olmayı öğütlediği gibi,[19] onlardan empati kurmasını da ister. Kendisini başkalarının yerine koyarak hareket etme, önemli bir davranış biçimi olarak tavsiye edilmiştir. Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Sana yapılmasını istemediğin bir şeyi sen de başkasına yapma."[20]

İstenilen şeylerde gerekli olduğu gibi istenilmeyen durumlarda da empati yapılması gerekir. Örneğin İslam'da başka dinlere mensup insanların kutsallarına hakaret edilmesi yasaklanmıştır. Kur'an ayeti bu hususu şöyle bildirir: *"Onların Allah'tan başka yalvarıp sığındıkları (varlıkla) a sövmeyin ki onlar da kin ve cehaletten dolayı Allah'a sövmesinler"*[21]

Kur'an, insanların sahip oldukları inançlar karşısında da Müslümanın nasıl bir duruş sergilemesini açıklamış bulunmaktadır. Bu tavır evrensel barışın sağlanması için önemli faktördür.

9- Dinde Zorlama Yoktur

İslam dini insanları inanç konusunda zorlamaz. İmanda asıl rükün kalp ile tasdiktir. Bireysel irade olmaksızın kalp ile tasdik mümkün değildir. Allah Teâla Kur'an'da insanların inanmalarını kendi iradelerine bırakmıştır. Ayet şöyledir: *"Dinde zorlama yoktur. Artık doğru ve yanlış birbirinden ayrılmıştır..."*[22] Kehf suresinde de Allah şöyle buyurur: *"De ki Hak Rabbinizdendir, dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin..."*[23]

Baskı, korku ve şiddet kullanarak bir kişiyi Müslüman olmaya zorlamak vahye de akla da aykırıdır. İslam, insanları inanıp-inanmama da serbest bırakmıştır. İslam, dini kullanarak insanlar üzerinde herhangi bir baskı ve şiddete dayalı hiçbir davranışa onay vermez. İslam'ın istediği şey; özgür iradesi ve gönül huzuruyla, barış ortamı içerisinde inancını yaşamasıdır.

10- Selâmın Yaygınlaştırılması

Selam, İslam'ın şiarındandır. Selam vermek karşıdaki kişiye dua etmektir. Yolda-beldede, çarşıda-pazarda karşılaşan insanların birbirlerine selâm vermesi, aralarında bir diyalog kurulmasını ve ünsiyetin artmasını sağlayacaktır. Selâm verip-alarak birbirlerine sağlık, esenlik ve güven duası yapanlar huzur ve barış ortamına katkıda bulunurlar. Hz. Peygamber (sav) imanın kemalinin birbirimizi sevmeye, sevmenin de selâmlaşmaya dayandığını şöyle belirtmiştir: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi

[19] Haşr, 59/9.
[20] Ahmed b. Hanbel, Müsned, Zühd, 59.
[21] En'am, 6/108.
[22] Bakara, 2/256.
[23] Kehf, 18/29.

seveceğiniz bir iş göstereyim mi: Aranızda selâmı yayınız."[24] Selam vermek ve almak insanlar arası diyalogun en kolay ve en güzel ilkelerinden birisidir.

B- Barışın Önündeki Engeller

1- İnsanın Katledilmesi

Barışı ortadan kaldıran en büyük faktör insanın canına kastedilmesidir. İnsanın canına, kanına ve namusuna yönelik her fiil, toplum barışını ortadan kaldıran birer faktördür. Bu sebeple İslam'da yaşama hakkı en büyük hak olarak kabul edilmiş ve insanlar bu konuda hassasiyetle uyarılmışlardır. *"... Kim bir nefsi, bir başka nefse ya da yeryüzündeki bir fesada karşılık olmaksızın (haksız yere) öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş gibi olur, her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur."*[25]

İnsanları birbirine düşman yapan, barışı ve huzuru ortadan kaldıran en büyük fiil cinayettir. Bu sebeple, Allah Teâlâ bu büyük günahı bütün insanlığın hayatına son vermek şeklinde nitelemiş ve şiddetle yasaklamıştır. İnsan hayatı en değerli haktır ve bu hakkın en iyi şekilde korunması gerekir. Öldürülen her insan aynı zamanda barışın da katledilmesidir. Allah'ın koyduğu yasağa riayet etmek ve barışın teminatı olarak insanı yaşatma çabası içinde olunmalıdır.

2- Haset Etmek

İnsanın canına kastetmek bir yana insanın nefret, haset gibi kötü davranışlarla incitilmesi dahi İslam'da yasaklanmıştır. Hz. Peygamber bir hadisinde şöyle der: "Birbirinize nefret ve düşmanlık beslemeyin. Birbirinize haset etmeyin. Ey Allah'ın kulları kardeş olun! Bir Müslümanın (din) kardeşine üç günden fazla küsmesi helal değildir.[26] Hadis-i şerifte de belirtildiği üzere insanları birbirinden uzaklaştıran, sevgi, saygı ve barışı zedeleyen fiillerden uzak durulması gerekir.

"Sizden biri, kendisi için istediğini (Müslüman) kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz"[27] diyen Hz. Peygamber; insanların bencil olmaması, kendileri için istediklerini başkaları için de istemelerini tavsiye ederken, toplumsal barışın devam etmesini istemiştir.

Başka bir hadisinde Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Gerçek Müslüman, elinden ve dilinden herkesin emin olduğu kimsedir..."[28] Müslüman etrafına güven ve itimat vermeli, eliyle ve diliyle kimseyi rahatsız etmemelidir. İslam anlayışıyla huzura ve barışa dayanan sosyal ahlakın esasını da koymuş olmaktadır. Çünkü İslam gönül rahatlığı, ruh sükûneti ve iç huzuru sağlayarak insanlar arasındaki sevgiyi, kardeşliği artırmayı amaç edinir; bu

[24] Müslim, İman, 93.
[25] Maide, 5/32.
[26] Buhari, Edep, 57.
[27] Buhari, İman, 1/9.
[28] Buhari, İman, 4; Müslim, İman, 65.

ise barışın yaygınlaşması anlamına gelmektedir.[29]

3- Çıkar Çatışması: İnsanları huzur ve barış ortamından uzaklaştıran önemli sebeplerden birisi çıkar çatışması ve egemenlik kavgasıdır. İnsanları birbirinden soğutan ve uzaklaştıran çıkar çatışmasını Allah Teâlâ bizlere şöyle bildiriyor: *"Şüphesiz Allah katında din İslam'dır. Kitap verilmiş olanlar, kendilerine ilim geldikten sonra sırf, aralarındaki ihtiras ve aşırılık yüzünden ayrılığa düştüler. Kim Allah'ın ayetlerini inkâr ederse, bilsin ki Allah, hesabı çok çabuk görendir"*[30]

Hz. Peygamber (sav) de öngörüde bulunarak şöyle uyarıyor: "Ben sizin, benden sonra Allah'a ortak koşacağınızdan korkmuyorum. Fakat ben sizin, dünya hakkında yarışa gireceğinizden ve birbirinizle bu sebeple çarpışıp sizden öncekilerin helâk olduğu gibi yok olup gideceğinizden korkuyorum." Hz. Peygamber'in bu öngörüsü ne yazık ki, gerçekleşmiş ve Müslümanlar daha çok dünya malına ve iktidara sahip olma ihtirasıyla birbirlerinin kanını akıtmışlardır.

4- Irkçılık

İnsanları ve toplumları birbirinden uzaklaştıran ve çatışma ortamına sürükleyen, dünya barışını ortadan kaldırmaya yönelik en büyük tehlikelerden birisi şüphesiz ırkçılıktır. İslam ırkçılığı kesin bir dille yasaklar.

Irkların ve dillerin farklı olmasının Yüce Allah'ın varlık ve kudretinin birer delili olduğunu ayeti kerime şöyle bildirir: *"Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması da O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır.."*[31]

İnsan için üstünlüğün sadece takva ile olacağını Kur'an haber vermektedir: *"Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."*[32]

Hâl böyleyken kavmiyet ya da ırk üstünlüğü yarışına girmek, akıl ve iz'ânın anlayabileceği bir husus değildir. Üstelik Hz. Peygamberin veda hutbesinde verdiği en önemli mesajlardan birisi de yine bu hususdur: "Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki, Rabbiniz birdir, atanız birdir. Arabın Arap olmayana, Arap olmayanın Araba; beyazın siyaha, siyahın beyaza üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvâdadır."[33] Durum böyle iken, müslümanca düşünen ve yaşayan birisinin ırkçılık yapması anlaşılabilir bir şey değildir.

[29] Özarslan, Selim, *Günümüz inanç Problemleri*, s. 103.
[30] Al-i İmran, 3/19.
[31] Rum, 30/22.
[32] Hucurat, 49/13.
[33] Ahmed b. Hanbel, Müsned, V. 411.

5- Mezhepçilik: Mezhepçilik; dinde yorum farklılığını bir zenginlik olarak değerlendirmek yerine onu ötekileştirici bir unsur hâline getirmektir. Kendi mezhebini en iyi olarak görüp, diğer mezhep mensuplarını dışlamaktır. Bu durum Müslümanlar arasındaki kardeşlik bağını zedeler ve toplumsal barışı olumsuz etkiler.

Müslümanların olumsuz anlamda gruplaşmaları hakkında Allah Teâlâ uyarılarda bulunur: *"Allah'a yönelmiş kimseler olarak yüzünüzü hak dine çevirin, O'na karşı gelmekten sakının, namazı dosdoğru kılın ve müşriklerden; dinlerini darmadağınık edip grup grup olan kimselerden olmayın! (ki onlardan) her bir grup kendi katındaki (dinî anlayış) ile sevinip böbürlenmektedir."*[34]

Mezheplerin farklı olması, yorum farklılıklarıdır. Ancak bu farklı yorumlar dinin aslında değil, dinin furuundandır. İçtihad yapılacak konulardadır. Bu farklılıkları zenginlik kabul edip toplumun yararına kullanmak gerekir. Aksi takdirde toplumsal barışa zarar veren bir unsur haline gelir.

6- Ehl-i Kıbleyi Tekfir Etmek: Kelime-i tevhîdi ikrar edip Müslümanlığın göstergesi olan temel ibadetleri ve hükümleri kabul eden herkes, hangi mezhep ya da meşrepten olursa olsun Müslümandır. Artık bu sıfatı alan bir kimse, mezhebî farklılıklarından ya da amelî kusurlarından dolayı tekfir edilemez yani İslam dairesinin dışına çıkarılamaz. Nitekim Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Namazımızı kılan, kıblemize yönelen, kestiğimizi yiyen kimse, Allah'ın ve peygamberinin güvencesi altında olan Müslümandır. O halde Allah'ın verdiği güvenceyi bozmayın.[35]

"Kâbe'ye doğru yönelerek namaz kılmanın farziyetini kabul edenler" anlamına gelen ehl-i kıble ifadesi, tarih boyunca Müslümanları, yoruma dayalı dinî tartışmalardan ve bu sebeple birbirlerini dışlamalarından koruyan bir işlev görmüştür. Hz. Peygamber şöyle buyuruyor. "Bir adam din kardeşine 'ey kâfir' derse, bu söz ikisinden birine döner. Eğer böyle denilen kişi söylenildiği gibi ise söz doğrudur; yerini bulmuş olur. Aksi takdirde bu söz söyleyene geri döner"[36]

Sonuç

İslam dini insanı yeryüzünün halifesi tayin ederek, dünya hayatının huzur içinde yaşanmasından sorumlu tutulmuştur. İnsan fıtrat olarak sulh ve sükûnu temin edebilecek güç ve kudrettedir. Dünya hayatının güven düzleminde sürdürülmesi için gerekli tedbir, düzenleme ve mesajlar Kur'an ve sünnette yeterli düzeyde verilmiştir. Kur'an'da, farklı bağlamlarda barış ve huzurun sağlanmasına yönelik mesajlar kuvvetli vurgularla ifade edilmiş-

[34] Rum, 30/32.

[35] Buhârî, Îmân, 17, Salât 28; Ebû Dâvûd, Cihâd, 95.

[36] Buhari, Edep, 73; Müslim, İman, 111.

tir. Kur'an ayetlerinin yanı sıra Hz. Peygamber'in hadislerinde de güven ortamının teminine yönelik mesaj ve tavsiyeler yer almaktadır. Bu emir ve tavsiyelere uyulduğu takdirde güven ortamı sağlanacak, insanlar barış ve huzur içinde yaşayacaklardır.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Mısır, 1313.

Aydın, M. Şevki, Osmanoğlu, Cemil, *Kültürlerarası Din Eğitimi*, Ankara, 2015.

Buhari, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail, *Sahihu'l-Buhari*, İstanbul, 1992.

Ebu Davud es Sicistani, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi el-Basri, *es-Sünen*, İstanbul, 1992.

Kur'an-ı Kerim.

Müslim Ebu'l-Huseyn b. Haccac el-Kuşeyri, *Sahihu'l-Müslim*, İstanbul, 1992.

Özarslan, Selim, *Günümüz İnanç Problemleri*, Ankara, 2012.